

ISZÁNTÓ

ELŐFIZETÉSI ÁRA

A kiadóhivatalban átvéve:
Egész évre 10 k.
Negyedévre 4 "
Helyben háchoz hordva:
Egész évre 20 kor.
Negyedévre 5 "
Vidékre postán szállítva:
Egész évre 24 kor.
Negyedévre 6 "
Egyes szám ára 8 fillér

Politikai
napilap

Megjelenik minden nap, a hetente
Ünnep utáni napok kivételével.
Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Nagyvárad, Szilágyi Dezső-u. 8.
A szerkesztőség kéziratok vissza-
adására vagy megőrzésére nem
vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a kiadó-
hivatalhoz intézendők.

XX. évfolyam 65. szám.

Nagyvárad.

Péntek 1914. március 20

Katholikus tevékenység

— Dr Csernoch János hercegprímás megnyitó beszéde a Szent István Társulat jubiláris ülésén. —

— A katolikus munka és tevékenység, különösen a kitartás és a zajtalan részletmunka belső biztosítékairól és erőforrásairól akar beszélni, — mondotta a hercegprímás. A modern gondolkodók az idegen táborból, sőt a katolikusok soraiból is azok, akik saját egyházukat nem jól ismerik, a katolikus vallást erőfellen és tehetetlenségüknek öntudatában élő emberek életfelfogásának tartják, akik fáradtak és bizalmatlanok. A katolikus egyház legjobb és legmélyebb szellemei szerintük merev szemlélődésbe sülyednek. A vádnak az a része — fejtegette tovább az egyházfejedelem, — mely az állapotokért a katolikus vallást teszi felelőssé, igaztalan. De nem lehet tagadni, hogy ma is akadnak olyan katolikusok, akik a lelki tökéletességet félreértik és rossz uton keresik. Azt hiszik, hogy a keresztény tökéletesség természetien lelki álom, tétlen szemlélődés és lelki örömkönek passzív átélvezése, megtapasztalása. Akik így fogják fel a katolikus életideált, azok természetien érzéketlenek minden magán- és köztevékenység iránt s a kulturális munka minden kinját, könyvét és izzadását szárnalmas mosollyal figyelik. Csakhogy ez a felfogás éppen a valódi katolícizmustól áll legtávolabb. A lelki erők összeszedésének, az imádságnak az egyház tanítása szerint a tett, az élet a próbaköve. Evvel kapcsolatban rámutat a hercegprímás arra, hogy a bensőséges élet nemcsak a másvilágra készít elő, hanem alapköve a munkának is, a leghatalmasabb mozgatóerő, mely a szunnyadó potenciákat mind felébresztette és munkába hozta. Nem áll evvel ellentétben az alázatosság, mely nem kizárólag passzív erény, hanem aktív is és a legnagyobb jellemeket nevelte. De nem áll vele ellentétben az önmegtagadás sem, mely a férfias önuralomnak és a mások felett való uralkodásnak iskolája. Különös merészség, — mondotta a szónok — hogy

éppen azok vádolják a katolikus egyházat gyengeségről és mozdulatlanságról, akik egyetlen új célt nem tudtak az ember elé állítani, sőt éppen a céltalanságot prédikálják és a lelket semmivel sem tudják táplálni és erősíteni. Szinte felháborító, hogy azok vetnek az egyház szemére életuntságot és kulturbénaságot, akik a pesszimizmuson át a buddhizmusig jutottak, amelynek fődogmája, hogy minden rosznak forrása a tett. Vagy talán azt hiszi a hitetlen bölcsélet, hogy az ösztönök felszabadtásával, az erkölcsi világrend megdöntésével sikerül neki a tettek új erőforrásait megnyitni és lüktetőbb kulturmunkát megindítani? Bizonyára ez a hite a monizmusnak, amikor nyíltan az állatnak erkölcsanát hirdeti, amely szerint minden ösztönszerű cselekvés jócselekedet. . . . Akik az embert elszakítják az örök alapoktól s tetterejét és tevékenységét szekularizálják, azok elgyöngítik és az állandóságától megfosztják azt. Akiknek a forradalmi kitérések és a történelem démoni erősségei imponálnak, azokat kijózaníthatná a mulandóság hamuja, amely minden vulkáni kitérés pusztító munkáját befödte.

Ebben a gondolatkörben fejtegette tovább a hercegprímás azt a kérdést, hogy a katolikus akciókhoz miért sikerült aránylag kevés igazi tetterős férfit találni. Ennek oka szóló szerint az, hogy a magyar katolikusok nagyrésztében éppen a katolikus élettartalom, a kegyelmi közösség hiányzik. Beszédét így fejezte be a hercegprímás:

— Ide katolikus férfiak kellene, akik a katolikus ügyért folyó munkában nem szorulnak külső biztatásra, külső elismerésre, görög-tüzzre vagy lövmeghatásra. Akik az erőt a saját lelkükből meritik, amelyben a cselekvő Krisztus lakik. Az a Krisztus, aki eselekedett és tanított, aki 30 éven át a názárethi magányban dolgozott. Az egyház hívja a férfiakat. Nem azért, hogy azok ereje őt védelmezze, hanem hogy saját erejét beléjük öntse s így a világba ismét igazi jellemeket, nagy férfiakat, kulturhősöket állítson, tele akarattal, kitartással és bi-

zalommal. Ilyen hősök fekszenek az egyház temetőiben. S ilyeneknek kell jönniök az egyház hívására nagy számmal a már meglevők mellé.

— Mikor most elérkezett az ideje annak, hogy a mi katolikus mozgalmainkat: a tudományos és irodalmi, társadalmi akciónkat a kezdés nehézségei után biztos alapokra helyezzük, minden megrázkódítás ellen megóvjuk és ami fő, azok sikerét biztosítsuk, feltétlenül szükséges, hogy katolikus ügyeink irányítói és munkatársai olyanok legyenek, akik bebizonyították, hogy kegyelmes lelkükben kiapadhatatlan erőforrás van. Híveket és tagokat a külső hatás is az egyházhoz vonzhat, de akik eredményes munkát akarnak végezni, azoknak egész katolikusoknak kell lenniök, akiket a saját lelkük táplál. Az egyház az oltártól küldi híveit a világba, a cselekvésre. Ite, missa est, ismétli naponként napkelettől napnyugatig. Menjete, kiki a maga hivatása körébe és dolgozzatok. Az oltárról szól a küldetés s az oltárról jön az erő. Akik magukkal viszik az élet kenyérének erejét, azokban megbizik az egyház. Ezekben megvannak a katolikus tevékenység belső biztosítékai és erőforrásai. Ezek nem lesznek természetien álmodozók, nem gyöngé, bizalmatlan, gyámoltalan emberek, akik csak jajgatni tudnak, hanem erőteljes, jókedvű munkások, soha nem csüggedő reménnyel és bizalommal, igazi katolikus munkások, az aktív egyház buzgó gyermekei.

— Ezek a munka hevében tévedhetnek s az illetékes egyházi tekintélyek szerető figyelemzetésére rászorulhatnak, de soha sem érdemlik meg testvéreik kiméltlen kritikáját és szándékaiknak félremagyarázását. Mindig van anynyi erejük, hogy az egyháznak anyai intéseit megfogadják s ezekben az intésekben inkább munkájuk megbecsülését és igaz sikereiknek bő óhaját fogják látni. Ám a testvéreknek marakodó akadékoskodása könnyen leszorítja őket az aktivitás teréről s így megfosztja az egyházat sokszor a legértékesebb szellemek munká-

HOLLANDY, PAPP ÉS VELITS

Telefon 956. sz.

műbutor-, portál- és épület-asztalosok
lakberendezési vállalata
Fűzesfa-telep 7. sz. Új vashidő mellett.

Gépek villanyerőre felszerelve. — Készítünk teljes lakberendezéseket, kávéház, vendéglő és egyéb üzletek teljes felszerelését, ugyintén kapuzatok és épületmunkákat.

Teljes konyha- és előszoba-berendezéseket raktáron tartunk.

Tervekkel és rajzokkal
kivánatra díjtalanul szolgálunk.

jától. Ujabb időben fájo szívvel láttuk a külföldön a legtevékenyebb katolikusok ellen irányuló kritika pusztítását éppen olyan oldalról, ahol magukat még katolikusabbaknak, integrális katolikusoknak tartották. Végtelenül sajnálnám, ha egyes szomorú jelekből azt kellene következtetnem, hogy az integrál katolikus kritika hazánkban is megkezdéné bénító, negatív működését. Komolyan kell figyelmeztetnem hazánk katolikusait, hogy becsüljék meg amugy is annyira kevés katolikus munkásainkat és álljunk melléjük őszinte, igaz lélekkel és lelkesedéssel. Ha vannak hibák, vagy gyanus kikezdések: iparkodjunk a dolgot magunk között tisztázni és elintézni. De ne kapaszkodjunk egy-egy rosszul megválasztott szóba, vagy szerencsétlen kifejezésbe, hanem nézzük a katolikus tevékenységnek igazi kritériumait, a munkások bensőséges életét, jószándékát és munkájuknak egészséges gyümölcseit.

Nem azok az integrális katolikusok, akik a csendes háttérben felelősség nélkül a kritika szuró fulánkjával lesik a küzdőket, hogy egy megfontolatlan mozdulatnál rögtön megsebezék őket, hanem azok a bátor küzdők és fáradhatatlan munkások, akiket Krisztus szeretete üz a tevékenységre és a küzdelemre Krisztus ellenségei ellen. Nem katolikus annál kevésbé integrálkatolikus eljárás az összeesküvő iparkodás bizonyos neme a fölényességnek, mások vakmerő megítélése és meggyanúsítása. A katolicizmus pozitív erő, amely gyanutlanul, Istenbe vetett bizalommal dolgozik s elsősorban munkájának áldásos eredményeivel akarja a maga igazát bizonyítani. Ex fructibus eorum cognoscetis eos. Nincsen az egyháznak új névre szüksége. Dicsőséges, érdemekben gazdag és a mártírok vérében ázótt név a katolikus. Igaz kifejezője Krisztus igaz egyházának s igaz kifejezője a krisztusi munkának. Aki a katolikuson felül még más jelzőre szorul, az akarva-nemakarva már megkülönbözteti magát az egyháztól.

Óvakodjunk ettől a veszedelmes lépéstől s legyünk valamennyien katolikusok, édes gyermekei az egyháznak, szerető testvérek, telve életerővel és munkakedvvel.

A főrendiház ülése.

Budapest, márc. 19.

A főrendiház március 31-én ülést tart, melyen a képviselőházban legutóbb elfogadott javaslatokat tárgyalja. Ezek előkészítésére a főrendiház közjogi és törvénykezési bizottsága március 26-án tart ülést.

Az alsókubini mandátum.

Alsókubin, márc. 19.

Az alsókubini kerületben megüresedett mandátumára a munkapárt báró Ghillány Sándort jelölte.

ORSZAGGYÜLÉS.

A képviselőház ülése.

Budapest, március 19.

Beöthy Pál háromnegyed 11 órakor nyitja meg az ülést.

Jelenti, hogy Sággy Gyula sürgős interpellációra kért engedelmet a román kulturliga március 29-iki gyűlése tárgyában. Az elnök a kért engedelmet Ságghynak megadta.

Expozé.

Teleszky János pénzügyminiszter be-terjeszti az 1914—15. évi költségvetést. A kiadások a 2 milliárdot meghaladják és 191 millióval emelkednek a múlt évi költségvetéshez képest.

A költségvetés 61 ezer korona felesleggel zárul. (Eljenzés jobbról.) A felesleg mintegy 6 ezer koronával több, mint a múlt évben. A költségvetésben a beruházások némileg apadnak, mert a honvédtüzérség gyorsabb fejlesztése következtében az erre vonatkozó kiadások a rendes kiadások között vannak elszámolva. Ezekivül az egyes tárcák keretében az építkezéseket korlátozták, nagy állami üzemeknél azonban a beruházások nem csökkentek, sőt néhol emelkedtek. Az országgyűlés kiadásai emelkedtek a képviselőházi őrség kiadásai miatt. A közös költségvetésben a rendes kiadások 20, a rendkívüli kiadások 34 millióval emelkednek. Mivel azonban a szükségletből 33 milliót kölcsön útján fedeznek, a netto kiadási többlet csak 21 millió.

A miniszter ezután részletesen ismerteti az egyes tárcák szükségleteinek emelkedését és az egyes költségvetési tételekben történt változásokat. 130 ezer koronával emelkedik a földgáz kutatás költsége és ennél — az erdélyi földgáz kihasználása tekintetében kívánja a Házat tájékoztatni. A földgáz mindenre jó. Mivel azonban közelében városok nincsenek a feladat az volna, hogy Budapestre vezessék, hol legnagyobb a fogyasztás. Az idevezetést azonban nem tudja más-kép elgondolni, mint magántőke közreműködésével.

Nagyon érdekes az amerikai szakértők tanácsa, hogy egyelőre csak a közeli városokba vezessék, hogy a közönség mily mértékben hajlandó a földgázat fogyasztani. Így az üzlet, mi most kockázatos, pár év múlva jó üzlet lehet.

Véleménye az, hogy ha több száz millió beruházásról van szó a vállalatnál, úgy örvendetes a külföldi tőke behívása, de ha csak kisebb beruházásról, úgy fölösleges ezt tenni. A külföldi szindikátus közreműködését tehát ez idő szerint nem akarja igénybe venni, hanem Kolozsvár, Marosvásárhely, Medgyes városoknak fogja felajánlani, hogy a vezeték maguk csináltassák meg.

A városokkal folytatott tárgyalásokban nem fiskális szempontot fog követni, de feltétlenül ragaszkodik ahhoz, hogy lehetővé tétessék a városi vezetéknek az állam által való bármikori megváltása. Az amerikai szakértők véleménye szerint ugyanis kétségtelen, hogy a földgáz források gazdaságos és eredményes kihasználása szükségessé teszi, hogy a kihasználás lehetőleg egy kézben egyesíttessék.

Ezután a pénzügyminiszter részletesen kifejti az egyes miniszteri tárcák dotációjának emelését és ismertette azokat az okokat, amelyek azt szükségessé tették.

Igyekezett reális költségvetést terjeszteni elő, mert nem tartja helyesnek a bevétel nagymérvű fokozását, de az általános munkátlanúság közepette a beruházásokat nem csökkenthette.

Mindenkor arra fog törekedni, hogy a zárószámadás kedvezőbb legyen mint a költségvetés, mert ez a reális állambháztartás. (Zajos taps, helyeslés jobbról.)

Berzeviczy és Polónyi.

Ezután Berzeviczy Albert Polónyi tegnapi beszédjére reflektál s kijelenti, hogy az akadémia semmi politikai tendenciát nem szolgál, semmiféle bécsi presszióra nem ad semmiféle kiadást. Az akadémia csak a tudományt nézi, tagjai felett cenzurát nem gyakorol s éppen ezért sokszor egymással teljesen ellentétes műveket ad ki. Thaly Kálmán Rákóczi-kutatásait és munkáit mindig nagyrabecsülték, nem lehet az akadémia a Rákóczi-kegyelet hiányával vádolni. A kérdéses könyvre nézve csak azt állíthatja, hogy az Rákóczi-gyalázó, aki azt nem olvasta. De igenis azt tartja, hogy Rákóczi beállítására elhibázott s oly színben tünteti fel Rákóczit, mintha az írója Rákóczi nimbuszát akarná lekicsinyelni. Ez csak látszat, mert hiszen mindnyájan tudjuk, hogy Rákóczi oly fényes alakja történelmünknek, aki mindent feláldozott, de azt a nagy eszmét, amit képviselt, eserbe nem hagyta. (Élénk helyeslés.)

Végül kijelenti, hogy sajnálja, hogy az akadémianak oly kiváló tagját, mint Thallóczyt itt a parlamentben érdemeiellenül meghurcolták.

Pop Cs. István személyes kérdésben felel Polónyi tegnapi támadásaira, többi közt arra, hogy a nemzetiségi képviselők kenyérkeresetnek használják fel az ő politikai szereplésüket. Polónyinak se legyen több jövedelme, mint nekik. A gyanúsítást visszautasítja.

Polónyi Géza személyes kérdésben felel Veugaboreu Emilnek s történeti okmányokkal bizonyítja, hogy az erdélyi románok úgy a magyarokat, mint a szászokat elrománosítják.

Veugeboren Emil: Ez mese.

Polónyi Géza: Én többet hiszek a felolvasott irodalmi munka adatainak, amelyet egy egyetemi tanár irt, mint a képviselő urnak. Felel azután Berzeviczynek. Örül Berzeviczy nyilatkozatának. Nem meri feltenni, hogy annak a Rákóczi-gyalázó munkának portegálásában Thallóczynek része volna, mert Thallóczy Thaly Kálmánnal erkölcsi obligóban volt.

Felel azután Pop Cs. Istvánnak s Pop Cs. Istvánnak a nagyszabeni gyűlésre vonatkozó kijelentéseit történelmi hamisításnak mondja. Kéri a pártot, hogy Pop Cs. István elleni kifakadásait — még az ő (Polónyi) iránt érzett onimozitásban se fogadják kacagással, mert az nagyon komoly dolog s nem szabad a magyar parlamentben olyan kijelentéseket eltűrni, amelyeneket Pop Cs. István hirdet.

Pop Cs. István, majd Berzeviczy Albert rövid felszólalása után folytatták a román vitát.

A román vitában Ugron Zoltán és gróf Eszterházy Mihály vettek részt.

A vita után Szentiványi Gábor indítványozza, hogy holnap, március 20-án Kossuth Lajos halálának évfordulóján a Ház ne tartson ülést. Gróf Tisza István miniszterelnök feleslegesnek tartja a szünetet, mert a Ház asztalán sok sürgős akta várja az elintézést. Ilyen értelemben határoztak.

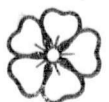
Győződjön meg róla, hogy a

Kolozsvári „Kristály” Gőzmosógyár

FEST TISZTIT MOS A LEGSZEBBEN.

Az ország több mint negyven nagyobb városában képviselve.

FONTOS! Nagyvárad: Zöldfa-utca. Weisz Bernáttal szemben.

A Szt István-Társulat JUBILÁRIS KÖZGYÜLÉSE.

A hercegprimás az integ- rál katholicizmusról.

A magyar katolikusoknak legrégebbi irodalmi intézménye a Szt István-Társulat, amely még az abszolutizmus idejében alakult. Mivel ez a társulat az egész magyar püspöki kar védnöksége alatt állott, az akkori rendőri hatalom nem igen mert beleavatkozni a társulat ügyeibe és így itt egyesültek az ország legelső szellemei. Egyházi elnökei a mindenkori hercegprimások, világi elnökei pedig sorban gróf Károlyi István, gróf Cziráky János, gróf Károlyi Sándor, gróf Apponyi Albert és gróf Zichy Nándor voltak, jelenleg pedig gróf Mailáth György titkos tanácsos ül a társulat elnöki székében. A Szt István-Társulat hatalmas fejlődést ért el és évi közgyűlései mindenkor nagyjelentőségűek voltak az ott elhangzott beszédek következtében, melyek az irodalom és közélet nagy kérdéseivel foglalkoztak és programot adtak a magyar katholicizmusnak.

Az idei közgyűlés, melyet tegnap tartottak Budapesten, a szokottnál is jelentőségesebb volt, nemcsak azért, mert a társulat fennállásának hatvanadik évfordulóját a közgyűlés külső keretei is jelezték, amelyben a püspöki kar tagjai és más egyházi és világi előkelőségek a szokottnál is nagyobb számban jelentek meg, hanem főként azért, mert a mai közgyűlésen dr Csernoch János hercegprimás első ízben vetette fel nyilvánosan az integrál katholicizmus kérdését, mely a külföldön már néhány év óta foglalkoztatja a katolikus közvéleményt. Ez az irányzat, mely Franciaországból indult ki és Németországban vert nagyobb hullámokat, a közéleti és különösen az irodalmi téren integrális, tehát más irányzatokkal minden közösséget megtagadó katholicizmust követelt és modernistának bélyegezett mindenkit, aki az emberiség kulturmunkájából kivette a maga részét. Külföldön is magas egyházi helyekről tiltakoztak az ilyen törekvések ellen, melyeket különben a pápa is visszautasított és most nálunk is szükségesnek tartotta a legmagasabb egyházi szék betöltője, hogy nyilvánosan és ünnepélyesen kifejezze aggodalmait az egyes oldalokról megindult és egyes személyek ellen irányult aknamunkák felett. Mindenesetre tisztító és nagy hatása lesz a hercegprimás szózatának, melyet vezércikkünkben közlünk. Ez a körülmény kölcsönözött különös jelentőséget a Szent István-Társulat hatvanadik közgyűlésének.

A közgyűlés.

A jubiláris közgyűlést délelőtt fél 10 órakor a diszterem oltáránál esendes szentmise előzte meg, melyet Giesswein Sándor prelátus, orsz. képviselő, a társulat alelnöke mondott. Már mise közben nagy számban gyülekezett az ünneplő közönség, mely a közgyűlés megkezdésekor teljesen megtöltötte a nagy termet és annak karzatait.

Az elnöki emelvényen foglaltak helyet: Csernoch János hercegprimás, gróf Mailáth György v. b. t. t. elnök, Giesswein Sándor prelátus, alelnök és Erdősi Károly vezérigazgató. Az elkészített diszhelyeken ültek: Hornig Károly báró veszprémi bíboros püspök, Szmracsányi Lajos egri érsek, Mailáth Gusztáv Károly gróf erdélyi, Csáky Károly gróf váci, Széchenyi Miklós gróf nagyvárad, Párvy Sándor szepesi, Balás Lajos

rozsnyói, Prohászka Ottokár székesfehérvári, Zichy Gyula gróf pécsi, Boromisza Tibor szatmári, Batthyány Vilmos gróf nyitrai, Várady L. Árpád győri, Glattfelder Gyula esanádi, Mikes János gróf szombathelyi, Papp Antal munkácsi gör. kath., Miklóssy István hajdudorogi gör. kath., Frentiu Valér lugosi gör. kath. és Novák István eperjesi gör. kath. megyéspüspökök, Bjelik Imre tábori püspök, Kohl Medárd, Fetser Antal felszentelt püspök, Kollányi Ferenc jaáki apát, Székely István.

A világi előkelőségek soraiban ott voltak Jankovich Béla vallás- és közoktatásügyi miniszter, Klebelsberg Kunó gróf államtitkár, Zichy János gróf és Zichy Aladár gróf ny. miniszterek, Concha Győző főrendiházi tag a M. T. Akadémia részéről Strausz István számtanácsos és még igen sokan.

A hercegprimás megnyitó beszédjét lapunk élén közöljük.

A diszes közönség hosszantartó meleg óvációban részesítette a hercegprimást beszédének befejezése után és egyhangú lelkesedéssel határozták el, hogy a beszédet egész terjedelmében kinyomtatják a társulat közlönyében.

A közgyűlés tárgysorozatának következő pontja az alelnöki jelentése volt, melyet Giesswein Sándor prelátus, országgyűlési képviselő terjesztett elő és amelyben a társulat kulturális tevékenységét mutatta be főbb vonásaiban.

Az alelnök beszámolója után Erdősi Károly, a Szent István-Társulat vezérigazgatója terjesztette elő jelentését, mely a végzett társulati munkát számszerű adatokban ismertette.

Erdősi vezérigazgató beható és a társulat egész működését megvilágító jelentésének végén az idei jubiláris közgyűlés alkalmából összehasonlítást tett a hatvan év előtti és a mai állapotok között. Ma a társulatnak 23 594 tagja van, míg 1853-ban csak 2187 volt a tagok száma. Akkor az összes bevétel 40 911 pengő forint volt, ma csupán a készpénzbevétel 2,645,629 korona 32 fillért tett ki. Hatvan év előtt a társulat összes személyzete öt ember volt és ezek dotációjára az írók honoráriumával együtt 2210 pengő forintot tett ki, míg ma 77 tisztviselő, 413 munkás és 29 szolga áll a társulat alkalmazásában, akiknek fizetése az elmúlt évben közel 1,000,000, míg 204 írónak honorárium fejében 100,000 koronánál többet fizetett ki a társulat.

A közgyűlés köszönettel vette tudomásul a vezérigazgató jelentését, mire a hercegprimás az alelnöknek is, a vezérigazgatónak is a közgyűlés meleg köszönetét tolmácsolta. Majd beterjesztették és tudomásul vették a pénztári és számvizsgálói jelentéseket, melyek szerint a bevételek 202,331 korona 60 fillért, a kiadások 200,958 korona 99 fillért tettek ki az elmúlt esztendőben. A társulat vagyona 3,312,610 korona 44 fillér, mellyel szemben 2,199,458 korona 81 fillér teher áll.

A felmentvény megadása és az 1914. évi költségvetés megállapítása után az igazgató-választmány alapszabályszerűen kisorsolt tagjait újra megválasztották és a megüresedett egy helyet dr Zsembery Istvánnal, az Országos Katolikus Szövetség alelnökével töltötték be.

A számvizsgáló bizottság tagjaiul kiküldettek: Balogh Sándor udvari tanácsos, Simon Ignác, Moldoványi Gyula, Filó János és Erdősi Jenő.

A tudományos és irodalmi osztály által választott és a hercegprimás, mint a társulat fővédnöke által megerősített új osztálytagok a következők: az I. osztályban: Gulyás Pál muzeumi ör és Jánosy Dezső zeneakadémiai tanár; a II. osztályban: Magyary Géza egyetemi tanár és Láng Nándor egyetemi magántanár.

Végül kihirdették a társulat irodalmi pályázatának eredményét.

Kidobott 20,000 korona

A régi vízműtelep gőzüzeme.

Ezelőtt kilenc évvel, 1905. márciusában Nagyvárad város törvényhatósági bizottsága elhatározta, hogy a régi vízvezetéki telep gépeit a gőzüzem helyett villamos hajtásra rendezi be, mert ennek pénzügyi előnyeiről, különösen dr Károly Irén törvényhatósági tag számításai alapján, meggyőződött, egyben elismerését és köszönetét fejezte ki dr Károly Irénnek fáradságos munkájáért, melyet ebben az ügyben kifejtett.

Azóta elkészült az új vízmű, a melyet villamos hajtásra rendeztek be, a régi vízmű villamos üzemére vonatkozó határozat azóta pihen.

Éppen az a körülmény, hogy most az egyik vízmű telep gőzhajtás, a másik pedig a villamos energia igénybevétele mellett tartja fenn üzemét, alkalmat adott dr Károly Irénnek, hogy amit ezelőtt kilenc évvel elméleti alapon állított, most a tapasztalatok és a tények adatai alapján bebizonyíthassa. És a város érdekeiért fáradhatatlan munkálkodó tudós tanár nem kimélte a fáradságot, pontosan kiszámította, hogy a két vízműnél mennyibe került az 1913. évben ugyanazon vízmennyiség kitermelése. Hivatalos, a város által elkönyvelt és nem theoretikus adatok alapján végzett számításai meglepő eredményt hoztak ki, mely fényesen igazolja ezelőtt kilenc évvel hangoztatott állításait. A számításokból kitűnik ugyanis, hogy a gőzüzem az 1913. évben *huszezer koronával többbe került* a régi vízműnél, mint ugyanannyi vízmennyiség előállítására az új vízműnél a villamos hajtás mellett. Vagyis 20.000 koronát takarított volna meg a város az 1913. évben a vízszolgáltatás révén csupán szénmegtakarítás révén, ha a régi vízmű üzeme is villanyerőre lett volna berendezve.

Ilyen körülmények között dr Károly Irén, a város érdekeire való tekintetből indítatva érezte magát, hogy újból felelevenítse a régi, a törvényhatóság által már egy ízben akceptált tervet s ezáltal a város évi 20,000 korona anyagi előnyhöz juttassa. Beadványt intézett a város tanácsához, amelyben közli számításait s azok eredményét.

A beadványt még március 17-én nyújtotta be s azt 5903. sz. alatt iktatták, de nyilvánosságra nem került a dolog.

Midőn a beadványról tudomást szereztünk, felkerestük a tudós tanárt, aki csak hosszas kapacitálás után egyezett bele, hogy beadványa már most nyilvánosságra jöjjön.

Az érdekes beadvány egész terjedelmében a következő:

Tekintetes Tanács!

A város üzemi költségeiben elérendő nagyobbmértvű megtakarítása végett a városi villamosmű szakközegei már tíz évvel ezelőtt telvetették az eszmét, hogy a város vízművének gőzüzemét alakítsa át villamos hajtásra. Harcoltunk az eszme keresztülvitele érdekében; a város tisztelt főmérnöke ellene dolgozott, aki Tanulmány c. dolgozatában figyelmeztette a törvényhatóságot, „hogy a megindított spekuláció téves és káros.” Sarkalatos, elvi álláspontja a vízmű gőzüzem-költségére teljesen ellenkezett az enyémmel, mert mint írja, „aki az energia szolgáltatás alapelveivel csak némiképp is tisztában van, nem hiheti el Károly Irén urnak azt az állítását, hogy a villamostelep kevesebb szénrel és olcsóbban csinálja meg ugyanazt munkát, mint a vízmű-telepen” . . . „Ezért tartottam kezdettől fogva hiu ábrándnak azt, hogy Károly Irénnek és társainak kísérlete sikerüljön.” De nemcsak a meglevő, régi vízmű gőzüzem-t tartotta olcsóbbnak a villamos meghajtással szemben, hanem még a leendő új vízmű üzeméről is azt jósolja: „bizton tudom, hogy üzeme akkor is drágább lesz, mint a gőzüzem.”

Az adott körülmények között, az igazságtól duzzadó eszme is elhantalódott, a vízmű gőzüzeme maradt máig a régi; de az életrevaló eszme helyességét, gazdaságos voltát világosan igazolja, minden kétséget kizáróan az új villamos üzemének szénköltség-kimélésben elért fényes eredménye, szemben a régi vízmű gőzüzemének fokozott szénköltségével, pedig a régi vízmű gőzüzemének a vezetése ma is a régi.

Mióta ugyanis Nagyvárad városa Hivatalos Közlönyében úgy a régi vízmű gőz-, mint az új vízmű villamos üzemének az adatai havonként megjelennek, kiszámítottam mindkét üzemnél egy-egy köbméter víz szállításának a szénköltségét. Kiténik, hogy minden hónapban, csupán szénben, átlag ezeröttszáz, ezerhatszáz koronával drágábban szállítja a gőzüzem ugyanazt a vízmennyiséget, mint az új vízmű villamos üzeme. Föltettem tehát magamban, hogy a rég eltemetett, megcsufolt eszme igazáért, a város érdekében egy egész év üzemének a szénköltségét, úgy a gőz, mint a villamos üzemre, hivatalos adatok alapján, ugyanakkora vízmennyiség szállítására, kiszámítom. Elismernem, ez már nem volna az én feladatam; de kérem a tek. Tanácsot, vegye enyhítő körülménynek azt, hogy évi 20,000 korona megtakarítás, csupán szénben, talán mégis elég ok lehet arra, hogy felszólaljak újból most, mikor mindenki hallgat. Lehet, megint Kaszandra sorsára jutok, de ezt megtennem, törvényhatósági tagságomból folyó kötelességem.

Osszehasonlításomra, üzemi évül a legutóbbi 1913-iki évet vehetem, mert erre az évre biztos adataim vannak. A régi gőzüzemes vízmű szállított 1913-ban 1909417 köbméter vizet, felhasználta hozzá 952267 kgr. szenet; egy kgr. szén ára loco vízmű 3.77 fillér. Egy köbméter víz szállításához kellett tehát 0.4987 kgr. szén és így a régi vízmű gőzüzeménél egy köbméter víz szállításának a szénköltsége 1.88 fillér.

Az új vízmű electromos üzeme termelt ugyanakkor 2587012 köbméter vizet, felhasznált ehhez 4467530 hektowattórát; kellett tehát egy köbméter víz szállításához 1.73 hektowattóra. Mivel a város villamos telepén abban az évben egy kilowattóra termeléséhez 2.12 kg szén volt szükséges, világos, hogy egy köbméter víz szállításához kellett loco villamosmű:

$$0.173 \times 2.12 = 0.369 \text{ kg szén};$$

loco új vízmű pedig

$$(0.173 + 10\%) \times 2.12 = 0.403 \text{ kg szén.}$$

S mert abban az évben egy kg szén ára a villamostelepen 2.06 fillér, tehát egy köbméter víz szállításának a szénköltsége az új vízműnél a villamos módszerrel

$$0.403 \times 2.06 = 0.83 \text{ fillér.}$$

Míg tehát a régi vízműnél, gőzüzem mellett egy köbméter szállításához szükséges szénköltség 1.88 fillér, addig az új vízműnél, villamos üzem mellett egy köbméter víz szállításának a szénköltsége csak 0.83 fillér. Következésképp a régi vízmű gőzüzeme minden köbméter vizet 1.88 - 0.83 = 1.05 fillérrel drágábban szállít, mint az új vízmű villamos módszere. S így a régi vízmű gőzüzeme a múlt évben, amikor 1909417 köbméter vizet szállított, drágább volt üzeme csupán szénben:

$$1909417 \times 1.05 = 20.000 \text{ koronával,}$$

mint az új villamos hajtása ugyanakkora vízmennyiség termelése mellett.

E haszon mellett elmaradna a régi vízművek villamos hajtásakor a kazánfűtők évi fizetése 2400 korona; javulna a városi villamos mű éjjeli üzeme: kevesebb volna az olaj és tömítés költsége; elmaradna a kazán-tisztítás költsége stb. De meglehetne szüntetni egyszerre azokat az észlelt hibákat is, melyeket a régi vízmű gőzüzemének a megépítésekor elkövettek.

Ha tehát számításaim alapjául szolgáló adatok és tények, melyeket a régi vízmű gőz- és az új vízmű villamos üzemére, illetékes helyről szereztem be, kétségen felül állanak, — nem is lehet kétkedni helyességükben —; számításaim pontosságáról pedig mindenki meggyőződhetik: úgy világos, hogy 1913-ban, ugyanakkora vízmennyiség szállítása gőzüzettel egyedül szénben 20,000 koronával drágább volt, mintha ugyanazt a vízmennyiséget villamos módszerrel állította volna elő. Nem teoriákra, nem feltevésekre, nem subjectiv meggyőződésre alapított összehasonlító számítás eredménye ez a 20,000 korona; nem „forszírozott próbakísérletek”, hanem egyév rendes üzemének az eredménye. Titulázhatjuk ezt a rideg valóságot bárminek, csak nem „Károly Irén hiu ábránd”-jának.

Nem tudom, a tisztelt főmérnök ur, ismeri-e ezeket a tényeket s állja-e most is szavát, hogy „bennünket, akiket hivatalos eskünk is köt az igazság és a város érdekeinek szolgálatára, technikailag és gyakorlatilag téves érveléssel nem lehet világos meggyőződésünkből eltántorítani”; azt sem tudom, hogy eme ítéletmondó tények után ma is az-e a meggyőződése, hogy „a tanár urnak az az állítása tehát, hogy már a szén és olajköltség kisebb a villamos módszerben, mint a gőzüzemben, szintén egy fizikai lehetetlenség melyet csak azért hozok fel, mert a tanár urnak emez állítása az ügyet közelebről nem ismerő technikusok megtévesztésére is nagyon alkalmas”. — Mert ha még ezek után is az volna a főmérnök urnak a meggyőződése, hogy ugyanakkora vízmennyiség szállítása gőzüzettel szénben olcsóbb, mint villamos módszerrel, de a múlt év üzemi adatai meg tényleg azt mutatják, hogy a villamos módszer szénben 20000 koronával olcsóbb; akkor, a főmérnök ur ily föltevése mellett, logikailag az következne, hogy a városi vízmű gőzüzemének a vezetése kritikán alul áll; mintha a vízmű gőzüzemének a vezetésénél szénben meg nem engedhető pazarlás volna, mert a főmérnök ur által előnyösnek hirdetett gőzüzem szénben 20000 koronával drágább, mint a drágábbnak mondott villamos módszer. Ha tehát a főmérnök ur még ma is azt vallja, hogy a gőzüzem szénben előnyösebb a villamos módszernél, akkor in concreto Nagyváradon a régi vízmű gőzüzeménél a múlt évben csupán szénben 20000 korona ment veszendőbe, hisz az új vízmű villamos módszere tényleg azt igazolja, hogy e módszer mellett 20000 koronával előnyösebben lehetett volna ugyanazt a vízmennyiséget szállítani. Ez pedig, főleg a mai nehéz viszonyok között, gazdálkodási bűn volna, s már magában elegendő ok volna arra, — ha a főmérnök ur föltevése helyes volna —, hogy a régi vízmű gőzüzemét, melyet annyi éven át sem lehetett megjavítani, mely csak a múlt évben is 20000 koronával hátrányosabb volt, csu-

pán szénben, mint a villamos módszer, éppen e miatt mellőzzük. Ugyan van-e olyan jövedelemre dolgozó, gyakorlati gyümölcstermelő gazda, ki gyümölcsösében éveken meg тұrjön olyan gyümölcsfát, amely, szakközegének álláspontjából, elméletileg jó gyümölcsöt hozhatna, de tényleg rossz gyümölcsöt terem? . . . Mi haszna van a városnak abból, hogy a gőzüzem, a főmérnök ur álláspontjából, elméletileg általában olcsóbb, mint a villamos módszer; de tényleg a villamos módszer 20,000 koronával olcsóbb csupán szénben egy év alatt. Ha pedig a főmérnök ur elvi, sarkalatos kiinduló pontja a vízmű tényleges gőzüzemére nem helytálló, in concreto pedig erősen téves, s így a régi vízmű gőzüzemének a vezetése lehet egészen kifogástalan — a min én nem is kételkedtem — de üzemköltsége, viszonyítva a villamos módszer üzemköltségéhez, tetemesen drágább, hisz már szénköltségben a múlt évben 20,000 koronával hátrányosabb a villamos módszerrel: akkor meg ez épen elegendő ok arra, hogy a régi vízműnél a gőzüzem helyett a villamos módszert alkalmazzuk.

Ezért a város és az igazság érdekében teljes tisztelettel kérem a tek. Tanácsot, hogy a régi vízmű gőz- és az új vízmű villamos üzemének múlt évi eredményéről tegyen a közgyűlésnek jelentést és ennek kapcsán javaslatot, nem tartja-e az időt még ma sem elérkezettnek arra, hogy a régi vízmű drágább gőzüzemét az olcsóbb villamos üzemmel cserélje fel; annál inkább, mert ezzel egy csapással el lehetne hártani azokat a hibaforrásokat, melyeket a régi vízmű építésekor elkövettek.

Nagyvárad, 1914. március 14.

Teljes tisztelettel:

Dr Károly Irén,
g. tvhb. ta

A városi tisztújítás.

Meghívók a közgyűlésre és a társasvacsorára.

A városi tisztújítás a jövő esütörtökön, március 26-án délelőtt lesz a városházán. Előreláthatólag egészen simán és hamar keresztül esik Nagyvárad város törvényhatósági bizottsága a restauráción, mert alig lesz változás a jelenlegi tisztikarban.

Az összes jelenlegi és választás alá kerülő tisztviselők, Egely Alajos kapitány kivételével már bejelentették a főispánnak, hogy reflektálnak eddigi állásaikra.

Külső pályázó még csak kettő adta be pályázatát. Dus László volt főügyész, aki 6 éve lépett nyugdíjba, mikor dr Thury Lászlóval szemben kisebbségben maradt. A másik külső pályázó dr Nemes Gábor, aki az árvaszéki ülnöki állásra adta be kérvényét.

A tisztújító közgyűlésre már szót ment a következő meghívó:

Valamennyi bizottsági tag urnak!

Nagyvárad város törvényhatósági bizottsága folyó évi február hó 12-én tartott közgyűlésében 21—2946 kgy. sz. a hozott határozatával a tisztújító közgyűlés megtartását a folyó évi március hó 26-án, esetleg következő napjainak délelőtt 9 órájára tűzte ki. Erre a közgyűlésre bizottsági tag urat tisztelettel meghívom. Nagyvárad, 1914. márc. hó 19-én. Rimler Károly, polgármester.

A tisztikar kebelében már megalakult a rendezőbizottság, hogy a szokásos lakomát megtartsák a tisztújítás után.

Előreláthatólag a polgárság is tömegesen vesz részt a társasvacsorán, amelyre néze a következő meghívót bocsátották ki: Nagy-

városi tisztikara, segéd és kezelőszemélyzete az általános tisztújítás alkalmából nemcsak a hagyományos szokás, — hanem a törvényhatóság tagjai és a város polgársága iránt érzett szeretetének, tiszteletének kifejezése és a kölcsönös megértésnek ápolása érdekében is folyó hó 26-án, esütörtökön este 8 órakor a Pannónia éttermében társasvacsorát rendez, melyre a törvényhatósági bizottság tagjait és a város polgárságát is szívesen látja és ezennel meghívja. Egy teríték ára 4 kor. Jelentkezhetni lehet kedden, folyó hó 24-én délig a városházán, Lukács Ödön tanácsosnál és Juricskay Barna I. aljegyzőnél. A rendezőbizottság.

Kifütyülték Psilandert

Jelenetek a Royal előtt.

Nem olyan fontos, az egész ügy, hogy komolyan foglalkozunk a Psilander esettel és akik figyelemmel kísérték a Tiszántúl riportjait, észrevehették, hogy igyekeztünk mindig az utcai színes és izgalmas események keretei közt tartani az ő megjelenését. Az igazán feltűnő volt, hogy egyenesen a Szigligeti színház nyitotta meg kapuit előtte. Ugyan mit nyert a magyar kultúra azzal, hogy ez az idegen, rossz színész ideállt elé, fergeteget csinált, valóságos aranyörvény keletkezett körülötte és elvitt négyezer koronánkat. Ugyan mit nyertünk vele?

Tisztán a színház, mint kulturális intézmény iránt viseltetett bizalom alapján előlegeztük támogatásunkat a Psilander előadásokhoz. Nem akartuk, hogy a színház belebukjék ebbe a sekélyes vállalkozásba. Mert ha valami nagyszerű emberről lenne szó, akkor mi is tapsolnánk Erdélyi Miklósnak. De Psilander távolról sem művész, nagyon gyenge színjász, szindarabja pedig egyszerűen egy rozoga automobil, amelyen folyton rajta ül őnagysága, T. Waldemár. Hogy egy rozoga autó hogyan dőcög, azt megláthatjuk a váradi aszfalton is.

Észrevehető volt, hogy az ur szocietás távortartja magát az egész őrzöngéstől. Mindjárt az első este már az utca is kiábrándult a nagy mozi-bálványból. Előadás után több száz főnyi „publikum” verődött össze a színeszfeljáró előtt és várták Waldemárt. A lovasrendőrök nyilván azt gondolták, hogy éljenezni akar a jó nép és békén hagyták.

Mikor aztán megjelent a naphőse, éktelen fütyülés harsogott fel. Rossz nyelvek azt mondják, hogy a váradi féltékeny férjek rendeztették Psilandernek ezt a maeskazenét. A lovasrendőrök ijedten kaptak kardjuk után és említésromelőt kardlapozással szétverték a tömeget.

Ez a kellemetlen incidens visszatartotta Psilandert attól, hogy fényűző lovaglósétált megtegye. Délután megnézte a három nagyváradi mozi és aztán beült a Royal kávéházba uzsonnázni.

Hogy aztán mi volt itt, az aztán na!... A masamodok nem tudtak dolgozni a szomszédos emeleten, keleti típusú asszonyok kosítottak el a nagy tükörablak előtt, de Psilander figyelemre sem méltatta őket. Ott voltak még: cukoráros leányok a moziból, dologtalan fodrásznők, cselédek, népség, katonaság. Végül is a jóízű kávé behuzatta a sárga ablakfüggönyt és elrejtette a kávéház kincseit.

BANGHA BÉLA konferencia beszédei

Az életcél a nő.

Konferencia beszéd a nők részére.

— Harmadik nap. —

Tegnap délután 3 órakor Bangha páter programszerint ismét a nők részére tartott előadást. Az olasz plebániái templom zsúfolásig megtelt hallgatósággal, a közönség áhitattal hallgatta meg az elragadó beszédet.

Beszéde első részében megvilágította azt a különbséget, mely a férfi és nő célja közt van. Tulajdonképpen a cél egy, de a nő bizonyos értelemben szerényebben van hivatva e cél érdekében működni.

A szónok kifejti, mi az életcélja a nőnek s hogy ez az igazi cél mennyire ellentézik a modern felfogással. Érdekesen illusztrálja, hogy a mai modern ember heje-huja vigalom közepette rohan bele a nagybőjtbe s végén mit fogunk látni? A megőregedést. És ha ezektől a vigadó emberektől, akik ma jól érzik magukat, megkérdezzük, hogy szívük tele van-e boldogsággal, bizony megtudjuk, hogy nincs. Értékes-e hát így az élet? De érdemes-e így élni egy eszes lénynak, a szívnek, mely boldog akar lenni.

Milyen más egy keresztény nő élete! Mi lehet egy nő életfeladata?

Az, hogy esinosítsa magát és hogy minél több tégelyt vásároljon össze a drogériában? Nem, ez nem lehet feladata a nőnek. A nő életcélja a kötelességek teljesítése. És a kötelességek teljesítésének végső célja: a menyország!

Gyönyörű részlete volt a beszédnek az, amit a menyországról mondott a szónok. Valósággal magával ragadta a szíveket, mikor a földi élet után jövődőlő túlvilági életet, a menyországot igyekezett a hallgatóság lelki szeméi elé varázsolni.

A halottas ágyánál kezdte, amikor a lélek elszáll a porhüvelyből és repül a végtelenségben keresztül a mennyország felé. Itt visszapillantást vet a porszemnyi földre, mely csuszó-mászó emberekkel van tele és ahol éppen a meghalt ember koporsóját díszítik a hozzátartozók hulló könnyek között. És most a földi rutságok és gyarlóságok után egyszerre a legfényesebb, az emberi elmét minden tekintetben felülmúló, szavakban ki sem fejezhető, le nem írható boldogságot, gyönyörűséget, fényességet, a mennyországot mutatja meg, mint olyat, amit az istenes élet jutalmául elnyerünk. Hogy azonban ezt elnyerhessük, ismerni kell az odavezető utat.

Itt áttért azokra a veszélyekre, amelyek a lélek, a keresztény élet megfontását célozzák és amelyeket kerülnünk kell.

Végül a mindennapi áldozás szükségességéről beszélt, felszólította a hiveket, hogy a mindennapi áldozás gyakorlatát tekintsék feladatuknak.

Csodálatos hatással volt a szentbeszéd a hallgatóságra. Ezrével tódultak a nők a sekrestye felé, ahol bejegyeztették nevüket, hogy havonként, hetenként vagy naponként akarnak járulni szent áldozáshoz.

A haladás és az Egyház.

(Konferencia-beszéd férfiak részére.)

Ez is olyasmi, amiben a történeti igazságnak állandóan éppen a kerek ellenkezőjét szavalják a mi modern antiklerikális mételeyhíntőink: állandóan azt akarják elhitetni nagytudományú közönségünkkel, hogy az Egyház a haladásnak, a kultúrának mindig kerékkötője volt. S már vannak is, akik hiszik is: az egyház antimodern.

Éppen az ellenkezője az igaz. Az Egyház teremtette meg a középi- és újabbkori egész kultúrát s nincs értékes része az emberi művelődésnek, melyben nem az Egyház játszott — sokáig egészen egyedül és kizár-

rólagosan — az indítványozó és vezérszerpet.

Mikor valaki azt vallja: én magyar vagyok: mennyi nemes eszme, mennyi tradíció van ebben! És amikor megvallom: én katolikus vagyok, e szóban szinte mennyi tradíció van. Hisz az egyház történelme az egész világ történelme, Montesquien mondotta: a katolicizmus, mikor az égre mutat, egyúttal az emberi jólétet is megalapítja.

Hogy az Egyházat jól ismerjük, le kellene rajzolnunk az ókort az ő szociális zülötségével, melyet a katolicizmus változtatott meg, s csak akkor látnánk a katolicizmus kulturmunkáját. Az ókor is tudott szép műveket alkotni, szobrot faragni, költeményt írni, de a kultúrája csak félkultúra, alkultúra volt. Legünnepelebb embereinek élete telve volt gyalázzal. Legnagyobb bölcsésze: Aristotelos, gyermekek megrontója, pederasztja volt. A lelkek és szívek kultúrája nem volt meg. Az emberek kétharmada nem volt ember, mert rabszolga volt s ez kevesebb volt mint az állat. Huszezer emberre négyszázezer rabszolga esett. A rabszolga kétlábu állat volt s a római jogi írók szerint servile caput nullum jus habet, a rabszolgájának semmi joga nincs. Nem volt joga szülőföldjére. Julius Caesar, Marius százezerszámra rabolt embereket s hajtott a rabszolgavásárra, hol ruháiktól megfosztva állt férfi és nő s szemérmetlenül folyt az alku felettük. Nem volt joga a családhöz, a rabszolgának házassága nem volt.

Voltak rabszolgák, kik a ház elé voltak állítva megláncolva, hogy mint házőrző ebek vigyázzanak. Egy köhintés, egy vigyázatlanság elég, hogy ura fogát zuzza szét, vagy agyon korbácsolja.

Róma színpadán leplezetlenül mutattak be minden ocsmányságot s perverzítást. A cirkuszokban kerébe törték s megégették a rabszolgákat. Száz napig tartott az embergyilkolás s tízezer rabszolgát öltek le egyszer a szenátorok a nők, a papok mulattására. Ez volt a klasszikus kor. A rabszolgának nem volt istene, mert az istenitiszteleten jelen nem lehetett.

És a rabszolga helyzete ez volt az egész világon. Látjuk a piramisokat, az ókor bámulta Semiramis függő kertjeit. Kik csinálták ezeket? A rabszolgák. Pedig soha egy fillért se kerestek, mert mindenük az uré volt és se eledelt, se ruhát nem kaptak.

Az ember áldozatot megtaláljuk mindenütt, Rómában is. A prostitúció a templomban folyt, matronák s fiatal leányok áldoztak így Vénusnak.

Ez volt az ókor. Mint a sötét éj után a hajnal, úgy jött a kereszténység, melyről azt mondják, hogy a haladás ellensége. Mindenekelőtt megállapította az emberi jogokat, a testvériséget s az egyenlőséget. Az egyház hirdette először ez eszméket nem a forradalom. A forradalom is felírta ez eszméket zászlájára, de az hazugság volt. A forradalom megölelt, hogy a szeretett testvérnek kiment a lelke s hogy egyenlő legyen, megkurtította egy fejfel. Ez eszmének érdekében folyt a vér, hogy átázott a talaj és máshova kellett vinni a gillótint, mert döglötés volt a levegő. Minden ember egyenlő, testvérek vagyunk, ezt Krisztus hirdette először. Ez az egyház tana s ő komolyan is vette azt. Szent Pál: Nincs római, se görög, sem rabszolga, sem szabad, mindnyájan egyenlők vagyunk Krisztusban. Ugyan csak Szent Pál mondja: ha keresztény vagy, ép úgy szeresd a rabszolgát, mint engem. Hogy az egyház komolyan vette az egyenlőséget és testvériséget, mutatja az, hogy a rabszolgát egészen a legfőbb egyházi méltóságig emelte (Kelemen pápa az I. században, Kálixt a III. ikban.) A rabszolgafelszabadítások nagy mozgalma megkezdődött. Egy-egy keresztelő egyúttal ezek és ezek felszabadulását jelentette. A középkorban Európa szerte folyt e munka; a püspökök és szerzetesek voltak e téren mindenütt a kezdeményezők. Külön szerzetesrendek alakultak a

rabszolgák kiváltására a szaracénok kezéből s ha nem telt a kiváltásról pénzből, a rendtagok saját magukat adták oda rabságba a hívekért. Kláver Szent Péter, Vieira, ujabban Lavigerie biboros tettek végtelen sokat a rabszolgakereskedés megszüntetésére s szavakkal, befolyásukkal a pápák — II. Pius, III. Pál, VIII. Orbán, XIV. Benedek, XVI. Gergely és XIII. Leó — többet értek el e téren, mint a húzó-halasztó modern nagyhatalmak partvidékőrségei.

A kereszténység megvédte a nőt és gyermekét, mikor a házasságot szentségi rangra emelte s annak egységét s felbonthatatlanságát kimondotta. Csakis azóta lehet igaz nő és gyermek védelemről, igazán ideális, lovagias családi életről szó. A római nő kézzel-kézzel vándorolt, s volt olyan, akinek 24 férje volt, mert a férfi tetszés szerint felbonthatta a házasságot. A gyermekkítétel napi renden volt. Az egyház biztossá tette a házasságot, felemelte a nőt s hirdette a gyermek méltóságát, hogy a gyermek kincs, Istenáldás, a házaselet célja. Ezzel a gyermeknevelést is biztosította és mily küzdelmébe került mindez!

Ugyanakkor a társadalmat is szociális erényekre, igazságosságra, méltányosságra, jótékonyosságra szoktatta az egyház — esupa oly dolog, melyet az ókor legfőbb elméletben ismert s még így sem mindig. A munka becsülete, a tekintély őszinte tisztelete, a polgárosult, békés életmód, a letelepedés, ipar, földművelés, tudományos foglalkozás — a legtöbb néptörzsnél s modern nemzetnél a kereszténység befolyására vezető visszafordulás.

A kereszténység ezt a magasabb és civilizált társadalmi rendet *ki is terjesztette: civilizálta az összes európai népeket.* Minden országban egy-egy szent, egy-egy apostol, egy-egy katolikus pap hirtette el a kultúra magvait. Ki civilizálta a frankokat? Egy szent Kilián. Az angolokat? Egy szent Agoston s harminckilenc bator társa, kiket nagy szent Gergely pápa küldött Angliába. Az ireket? Egy szent Palik. A skótokat? Egy szent Columba. A németeket? Szent Bonifác. A szászokat? Szent Ludgér. A bajorokat és osztrákokat? Szent Szeverin, Rupert, Emmerám, Korbinian. A szlávokat? Egy szent Cirill és Metód. A magyarokat? Egy szent Adalbert, szent Gellért — mindenütt egy-egy apostol, ki egyik kezében az evangéliumot hozta, másikkal a civilizáció áldásait. Ezek nem királyok, nem tudósok voltak, hanem papok, Róma küldöttei.

Az egyház meg is védte, fenn is tartotta a megteremtett kulturát minden ve, szedelem között. Jöttek a vandálok, hunok, gótok, avarok, törökök, tatárok — a kereszténység öntestével védte a nyugateurópai keresztény kulturát. Nálunk a mohácsi vész egyik példája ennek, hol az egyház legtöbb főpapja elesik. Spanyolországban az a 3000 harc és ütközet 800 éven át, melyben az egyház vértelt és ellenállt a kulturbomlasztó izlám terjedésének.

Kitette közzsükségletté az iskolát? Ki vitte belé az emberiség öntudatába, hogy kell az iskola? Hisz az egyházban a tanítás beletartozik az istentiszteletbe. Ez a gondolat volt a népoktatás első stációja.

A kereszténység teremtette meg az iskolákat, az összes iskolatípusokat és a közoktatásügynek egész gondolatát. A népiszkola fogalma teljesen egyházi eredetű. Már az első nyugati szerzetesek foglalkoznak az elemi oktatással, mikor arra az államban még nem gondolt senki. A 6-ik században már egy zsinat elrendeli a plébános-iskolák felállítását. A 8-ik században már középiskolákat szerveznek a székesegyházak mellett. Külön szerzetesrendek létesülnek az oktatás céljaira: a ferenciek, a dömések, ágoston- és jeromosrendiek, később a piaristák és jezsuiták, a nőknél az orsolyarend, az angol kisasszonyok, a Notre-Dame testvérek stb. Az iskolaügy legnagyobb fejlesztői: Borromei Károly (halálakor egyházmegyéjében 4700 tanító és 40,000 iskolásgyermek;

az állam iskoláinak száma ugyanakkor: 0), boldog Canitius, Loyolai Ignác, de la Salle János (első tanítóképző, első ipari és technikai iskolák), Mezei Fülöp, Don Bosco (fiai évenként 25,000 utcai gyermeket nevelnek hasznos polgárokká.) A legnagyobb pedagógusokat az egyház nevelte: a ma oly híressé vált Förster azért lett oly kiváló pedagógussá, mert (protestáns létére) a katolikus nevelési elveket öntötte új, modern mezbe.

Az egyetemeket is a kereszténység találta ki s alkotta meg. A legrégebb egyetemeket mind sorba pápák emelték; Németországban pl. Prágát, a legrégebbet (1348-ban), Bécs, Heidelberg, Köln, Erfurt, Würzburg, Lipcse, Rostock, Greifswald, Freiburg, Basel, Ingolstadt, Trier, Tübingen, Mainz egyetemeit mind pápák emelték és püspökök meg kanonokok dotálták. Nálunk sokáig csak papok és szerzetesek vezettek jó iskolákat; maig áll a kath. papi pénzen, Pázmány jezsuita-biboros bőkezűségéből emelt tudományegyetem, melyet Lósy, Lippay érsek és (kath. vagyonból) Mária Terézia fejlesztettek s melyen ma sokszor vallás- és egyházellenes „mi tudósok” hintik a mételeyt — katolikus, egyházi pénzen. Mindezt a pápák, a tudomány világosságától felő sötét bibornokok csinálták. Az állam nem törődött ezzel.

Hát még a művészetek terén mit nem alkotott az Egyház! Hiszen az összes nagy középeurópai műalkotások az Egyház művei. A román stíl (Bamberg, Worms, Speyer, Mainz székesegyházai, a pisai ferde torony és templom), a gót stíl — Franciaországban a párisi Notre-Dame, Reims, Ronen, Orleans, Amiens, Spanyolországban Sevilla, Toledo, Itáliában Milánó márványtemploma, Németországban Freiburg, Strassburg, Ulm, Nürnberg, Minden, Meissen, Erfurt, Halberstadt, Magdeburg, Köln, a bécsi Szent-István-templom stb. stb. — kinek az alkotása, ha nem az Egyházé? A reneszánsz nagy művészei: Michelangelo, Benvenuto, Cellini, Brunelleschi — kinek az inspirációjára, kinek vezetése s anyagi segélye mellett fejtették ki tevékenységüket? Mindet az Egyház nevelte és támogatta. Épügy a barokk és rokokó mestereit, Madernát, Berninót.

Nemrég Párisban a Notre Dame-templomban voltam, hogy megbámuljam ezt a remek művet, melyet most ellopot az állam. Ez az, melynek főoltárára egy bukott nőt nőt ültetett a forradalom, mint az ész istennőjét. Ki alkotta ezt a remek templomot? Egy irgalmas nővér volt még a templomban s én azt gondoltam magamban, hogy mily idegen ez most itt, pedig ezt a templomot annak a világnézetnek hívei építették, melyhez ez a szerény irgalmas nővér tartozik, ki most oly idegenül érzi magát a gunyolódó, pökhendi ficsurok, között, kik őt fixirozva veszik körül.

A festőket: Guido és Duccio, Giotti, D'Avanzo, Orcagna és Ghirlandajo, Ira Angelico és Ira Bartolomes, Filippo Lippi és Gian Bellini és Botticelli, Mantegna és Vivarini s főleg a három legnagyobb: Lionardo da Vinci, Michelangelo és Raffael — mind, mind az Egyház neveltjei. Épügy a németalföldiek: a von Eyck testvérek, von Dyck, Rembrandt von Ryn, Rubens (a jezsuita-növendék), Legdeni Lukács, a németeknél Dürer Albert, Cronach Lukács és a két Holbein, a spanyoloknál Zurbaran, Velasquez és főleg a mélyen vallásos Murillo, a a Madonnafestő — mind az Egyház szárnyai alatt fejlődtek. Ugyanigy a zene, a költészet, a szónoklat — valamennyinek szülőanyja, dajkálója, mecénása, támogatója az Egyház volt.

A modern profán művészet csak oly joggal nevelhet ma le az Egyházra, mint egy urrá lett fiu kinevelheti az atyját, aki nevelte, kitaníttatta, urrá tette.

A kereszténység létesítette a szociális kulturát, a szegény- és beteggondozást, a közjótékonyt és társadalmi profillaxist. Az apostolok voltak az első szegény-

gondozók a világon. A pápák folytatták a munkát és főleg a szerzetesek fejlesztették a mai magaslatra.

Cicero még azt tartotta, hogy a könyörület férfhoz nem méltó. A könyörületességet a kereszténység teremtette meg. Szent Pál már gyűjtést rendezett a szegények s betegeknek. Nazienzi Szent Gergely könyvet vezet Róma szegényeiről. Gyűjtést rendeznek a rabok kiváltására s az összegyűjtött pénzen 1500 rabszolgát váltanak ki. Szevillai Izidor, III. Leó, I. Pál, I. Pascal örök bizonyítékai, mit tett az egyház a szegényekért. Aztán jöttek a szerzetes rendek, kik szegényekké tették magukat a szegényekért. A ciszterci rend egyik háza 7000 beteget gondozott hónapokon át egy másik rendház huszezer utast látott el egy év alatt. Ott vannak a szentek, az emberszeretet mintaképei: egy szienai Szt Katalin, Árpádházi Szt Margit, Magyarországi Szt Erzsébet, kit egyik német dicsőítője a legnagyobb német asszonynak nevez.

A betegápolás első apostola Borromaei Szt Károly, aki az első kórházat alapítja meg. Aztán a szerzetes rendek, az irgalmas nővérek s ilyen van 36000 s ezek a világ kórházainak ápolói, kik csak a betegeknek élnek.

Ezt a heroizmust, ezt a szeretetet kiállította az emberiség szolgálatába? Az egyház. És ha a szabaddóművesek csak egy ilyen irgalmas nővert fognak nevelni, magam leszek, aki azonnal közzéjük állok. Ezek az irgalmas nővérek ott vannak a belpoklosok kórházaiban kitéve annak, hogy azokkal rothadjanak el. A kített gyermekek sirását is meghallotta az egyház. Ezer szerzetesház alakult a kisgyermek gondozására.

Az egész kultúra a mi talajunkon nőtt s méltán mondta Macanlay: a kereszténység gyalázói a kultúra gyalázói.

Ámde a kereszténység igazi kulturmunkája egészen más. A lelkek kulturája az igazi. Mikor az egyház oda áll a gyermek mellé s megmagyarázza az élet nagy kérdéseit, az élet célját, hogyan kell élnie, s megtanítja küzdeni önmagával. A gyónás a legnagyobb kultur munka. Magasztosabbat nem lehet képzelni, mint egy férfi gyónása, ki magát megalázva vádolja önmagát. Itt az ember végez kulturmunkát, mely magasabb mint a művészetek, iskolák. seink hősei voltak a kulturának, s nekünk meg kell azt védelmeznünk.

A kultúra hódítása a bihari hegyek között

Werner Kálmán akciójának sikere.

Tenkei tudósítónk örvendetes közgazdasági eseményről értesít bennünket. A lesajnált és sötétnek bélyegzett bihari hegyek között lépésről-lépésre hódít a kultúra. Eltagadhatatlan, hogy egy ember erős kezének és akaratának köszönhető ez a pompás civilizálódás és aki ezt a harcot indította a barbár állapotok ellen, az ma sem szünt meg lelkes katonája lenni a bihari kulturának.

Ezelőtt 8—9 évvel, amikor még Tenkén Werner Kálmán volt a fősolgabíró, hallatlan állapotok uralkodtak Tenkén és a vidéken.

Emlékezetes még az a borzalmas idő, amikor egyre-másra véres szenzációk, gyilkosságok híre döbentette meg a hatóságokat. A bírót magát lelőtték fényes nappal. Veszeleiben forgott vagyon és emberélet egyaránt.

Werner Kálmán vasmarokkal fogta meg

az ügyek intézését. Az elvadult viszonyokon rögtönjsokat szelidített, mikor bevonta az összes fegyvertartási engedélyeket. Az oláh legények megszöktették a leányokat próbaházasságra. Werner Kálmán fölhozatta őket és összeeskette. Télen 7 órán túl nem szabad senkinek sem kimenni.

E radikális intézkedések áldásos gyümölcse, hogy ma már mindenütt igen békes a hangulat. Tenkegörcsben április elsején nyílik meg a fogyasztási szövetkezet. Az egész község nagy örömmel fogadta ezt az előnyös intézményt és ahol ezelőtt pár évvel vad hegyi harcok voltak, haramiák éltek, ott ma ilyen modern kereskedelmi intézmény képes existálni.

A Hangya felügyelete alatt fog működni az új szövetkezet.

A budapesti központ már értesítette is a tenkegörcsdi fiókot, hogy a szükséges anyagot vasutára tették.

Az új szövetkezet nagy hasznára fog válni a falunak.

Megteremtésében rendkívül nagy buzgóságot fejtett ki Fráter Emil jelenlegi nyomdokait követi. Mellette Kópis József plébános, Fildán Aurél körjegyző, Egrv Andor róm. katolikus kántor és Jepura segédjegyző fáradoztak a község eminens érpekeinek megvalósításán.

HIREK

Tájékoztató.

Március 22-én d. e. 7 órakor dr Bangha Béla atólsó konferencia beszédje és közös áldozás az olasz plébánia templomban.

Március 22-én d. u. 5 órakor: Katolikus Kör sajtóünnepélye dr Bangha Bélával.

Március 22. d. u. 5 órakor: Váradvelencei Kath. Kör bójti estélye.

Március 27. d. u. fél 6-kor: Kath. Kör bójti estélye.

Március 29. d. u. 5-kor: Váradvelencei Kath. Kör bójti estélye.

Április 3. d. u. fél 6-kor Kath. Kör bójti estélye.

* **Személyi hír.** Gróf Széchényi Miklós v. b. t. t. váradai püspök tegnap este a 7 órai gyorsal haza érkezett Budapestről, ahol vasárnap óta püspöki konferencián vett részt.

* **Nagy nemzetiségi vita Nagyváradon.** Országos érdeklődést fog kelteni az a nagyszabású nemzetiségi vita, amelyet a Társadalomtudományi Társaság rendez Nagyváradon. A nemzetiségi kérdés megvilágításához bizonyára nagy mértékben fog hozzájárulni az a tudományos vita, amelyben minden álláspont képviselői részt fognak venni. Egy sereg kiváló társadalomtudós, jogász és politikus vesz részt az érdekes vitában, amelyet két egymásután következő nap fognak megtartani. A nagyváradiak közül résztvesznek: dr Krüger Aladár, dr Kiss Géza, dr Ágoston Péter, dr Lázár Aurél, dr Szantner Pál, dr Cziffra Kálmán és mások. Itt lesz Jászi Oszkár, eljön Jorga Milán bukkaresti egyetemi tanár és Goga Oktavián és Apáthy István kolozsvári egyetemi tanár szintén eljön a vitára. Az időpontot később fogják megállapítani.

* **A közbághid építése.** A kamarai teljes ülés referációjában közöltük, hogy Ungerleider Mór beltag kifogásolta, hogy a megyei közbághid építésénél a vasmunkára pályázók a mázoló munkát is végezhetik. Ungerleider ezen kifogást nem a kórház, hanem a közbághid építésére vonatkozólag tette.

* **A hegyközség tavaszi közgyűlése.** A nagyvárad hegyközségi birókossága folyó évi rendes tavaszi közgyűlésének megtartására határidőül f. évi március hó 29-ik napjának d. e. 11 órája a vároháza bizottsági termébe kitűzetett. Mely közgyűlésre érdekelt szőlőbirtokosokat azzal van szerencsém meghívni, hogy a közgyűlés tárgyát 1.) az 1913. évi zárszámadás, 2.) az 1914. évi költségelirányzat megállapítása, 3.) a választmány és számvizsgáló bizottság választása fogja képezni. Nagyvárad, 1914. március 19. *Bordó Ferenc*, vál. jegyző.

* **Dr Rédey Kornél előadása.** A Gyermekek-tanulmányi Társaság nagyvárad fiókköre tegnap, csütörtökön délután 6 órakor felolvasó ülést tartott. Dr Rédey Kornél prem. r. tanár tartott tartalmas előadást az elemi iskola és a gimnázium kapcsolatáról. Nagy szorgalommal kutatta fel a nevelés története folytán azokat a kapcsolatokat, amelyek e két oktatást a multakban összekapcsolták. A mai kor eszméi és céljai szerint elemi népiskola előkészítője lehet ugyan a gimnáziumnak, de a kapcsolatot nem szabad a célok rovására keresnünk. A nivós előadást számosan hallgatták meg, akik mindannyian nagy érdeklődéssel kísérték az előadó szavait.

* **A tarjáni iskolaszék sztrájkja.** A tarjáni tanítónő ügyében az alábbi nyilatkozatot vettük. Fentartjuk a szóban levő hirt beküldő tudósítónk részére, hogy észrevételeit ez ügyben megtegye a következő nyilatkozatra:

Tekintetes Szerkesztő ur! Beesés lapjának folyó hó 17-én megjelent számában „Sztrájkba készül a tarjáni iskolaszék” című közleményre az igazság érdekében kérem rövid megjegyzésemnek becses lapjában helyt adni szíveskedjék. A tanítónőt a Főtisztelendő egyházmegyei Főhatóság utasította, hogy állását késedelem nélkül foglalja el. Az iskolaszéki elnököt nem vették ostrom alá, hisz ugyis összehívta azonnal az iskolaszéket, mert közölni kellett az egyhm. Főhatóság határozatát. A leánygyermek egy kivételével pontosan mindegyik megjelenik az előadásokon. Kivételt csak a helybeli segédjegyző leánya képez, kit személyes bosszu által vezérelt édes atyja nem enged az iskolába. Az iskolaszék tagjai nem mondták ki, hogy lemondanak megbízatásukról és semmiféle küldöttséget sem szerveznek, hanem nyugodtan elfogadták a főtisztelendő egyházmegyei Főhatóság határozatát csupán csak a tanítónő ügyében a fölülvizsgálatot kérték. A faluban teljes csönd és nyugalom uralkodik s az iskolákban az előadások zavartalanul folynak, a növendékek teljes létszáma mellett. A fentiek közlését előre is köszöni. Kőröstarján, 1914. március 19-án. *Brunner Róbert*, isksz. jegyző.

* **Egy család a végső nyomorban.** Egy szegény, teljesen nyomorba jutott családot ajánlunk a könyörületes emberbarátok figyelmébe. *Jurenka Lajos* a tügyárban volt előmunkás, józan életű, de a munka beszüntetése miatt elvesztette állását. Feleségét operálták s betegen fekszik; négy gyermeke kenyér nélkül. Az éhezés a szegény embert is beteggá tette. Munkát sehol sem kap. Az éhező szegény család Kolozsvári-utca 12-8. sz. háznál a pincelakásban nyomorog.

* **Biharmegye közgyűlése.** A vármegye törvényhatósága tegnap folytatta tavaszi közgyűlését. Reggel 9 órától déli 1 óráig tartott a közgyűlés. A szavakra menő aktahalmaz valóságos bűvészi gyorsasággal vándorolt át az elintézett ügydarabok asztalára. A közgyűlés minden ügyben az állandó választmány javaslatát fogadta el. Ma a hitelesítő közgyűlést tartják meg.

* **A villamosmű felügyelő bizottságának ülése.** Nagyvárad város villamosművenek felügyelő bizottsága tegnap délután ülést tartott, melyen jelen voltak: *Bordó Ferenc* elnöklése alatt: *Dr Károly Irén*, *Fényes Manó*, *Kelen Béla*, *Gábel Jakab*, *Moskovits Miksa* bizottsági tagok, *Belányi Imre* mint előadó és *Hering Sándor* jegyző. Az ülésen az igazgató jelentést tett a február havi üzembről s ez alkalommal a bizottság sajnósan vette tudomásul, hogy az üzem a világítási fogyasztásnál a Wolfram-lámpákon elért megtakarítás következtében csökkent, de főképen az ipari fogyasztás esikkenése következtében a nappali és késő éjjeli üzem káros hanyatlást mutat fel, ami az üzem határfokát súlyos mértékben befolyásolja. *Dr Károly Irén* tanár, bizottsági tag ezzel kapcsolatban bejelenti, hogy a város tanácsához javaslatot nyújtott be, amelyben régi tervét, a vízműtelep villamos hajtásra való átalakítását hozza újból javaslatba s csupán a város által elhasznált szénnél évi 20000 korona megtakarítást helyez kilátásba. A bizottság dr Károly Irénnek az eszme újból való felvetéséért az idevonatkozó fázadozásaiért köszönetet mondva, a vízműtelep gőzüzemének villamos hajtásra leendő átalakítása mellett foglalt állást. Az igazgató előterjesztésére felkéri a bizottság a városi tanácsot, hogy a villamos mű gép- és kábelhálózatának kibővítésére vonatkozó pályázatok kiírása iránt az intézkedéseket tegye meg, mert a kibővítés halasztást nem tűr, tekintettel arra, hogy úgy a gépek, mint a kazánok bármely egység megsérülése esetén az üzemet ellátni nem képesek, a kapcsolótábla pedig annyira túl van terhelve, hogy az üzem további folytatása a kapcsolótábla kigyulladásának veszedelmével jár. A bizottság ezután Váradszőlős község bekapcsolását határozta el és a villamosmű személyzetének esaládi pótlékát állapította meg, továbbá a villamosmű mérlege elkészülvén, kiküldötte könyvvizsgáló albizottságát a mérleg adatainak felülvizsgálatára. Abból az esetből kifolyólag a város a közbághidra vonatkozó pályázat kiírásánál a villamos vezetékekre és villamos motorokra is pályázatot hirdetett, a felügyelő-bizottság összes tagjai felszólaltak és egyöntetűen állást foglaltak a mellett, hogy a városi tanács a villamos részt a pályázatból hagyja ki és bizza a villamos berendezés elkészítését és a motorok szállítását egyenesen a villamos műre önköltségű árk alapulvétele mellett. Ezenkívül még áramfogyasztási feltételeket tárgyalt a bizottság.

* **Üdvözlés.** Az OMKE küldöttsége tegnap tisztelgett *Gerő Armin* főkapitány előtt és üdvözölték öt harminc éves jubileuma alkalmából. Az üdvözlő beszédet *dr György Ernő* mondotta. *Gerő Armin* meghatva mondott köszönetet a meleg gratulációért és ígérte, hogy úgy mint eddig, ezután is szíven fogja viselni a kereskedők érdekeit.

* **Öngyilkos katona.** *Bedő József* nagyvárad születésű, a kolozsvári 62. ezredben szolgáló közkatona betegsége miatt szabadságot kapott hazajött. Tegnap már lejárt a szabadsága és jelentkeznie kellett volna az ezrednél, *Bedő* azonban elmulasztotta a jelentkezést és tegnap a szülei lakásán mellbelötte magát. A súlyosan sebesült

katonát Vass Árpád közig. gyak. hallgatta ki. Az öngyilkosságot a mulasztásból eredő büntetéstől való félelmében követte el. Állapota életveszélyes.

* **A temesvári katolikusok akciója Fényes Samu ellen.** Temesvárról jelentik a Magyar Kurirnak: Dr Fényes Samu, az „Uttörő” szerkesztője, mint minden évben, az idén is előadássorozatot tart Temesvárott. Eddig öt előadást tartott, legközelebbi előadása pedig e hónap 27-ére van kitűzve. Az előadó nagyon élesen támadta előadásai során a katolikus vallás egyes intézményeit, ami arra indította a temesvári katolikus kört, hogy ez ellen állást foglaljon. A kör vezetősége ez ügyben hosszabb beadvánnyal fordult a főkapitányhoz, amelyben dr Fényes Samu előadásainak betiltását kéri. A beadványban utalnak a székesfehérvári példára, ahol Fényes előadásait hasonló okból szintén betiltották s amely határozatot a belügyminiszter is jóváhagyta. Szükségnek mondják ezt a város belső békéje érdekében, mert az előadásokban formális izgatás volt a katolikus vallás ellen, ami nemcsak az előadások nagykorú hallgatóságát botránkoztatja meg, hanem az előadáson megjelenni szokott serdületlen ifjakat is.

* **Nagystilű védjegyhamisítás.** Tegnap a Dréher-féle sörgyár megbizásából, dr Perczel Adolf ügyvéd feljelentést tett a rendőrségen Katz, Szent László-téri bodegás ellen. A feljelentés szerint a bodegás kőbányai sörös üvegekben, Dréher vignettával várad-szöllősi sört hozott forgalomba. A rendőrség részéről Ehrlich Imre rendőrfogalmazó és két detektív megjelentek Katznál és házkutatást tartottak. Hetven üveg hamis védjegyű sört foglaltak le. Katz azzal védekezett, hogy saját használatára tartotta a sört, de a tanúk megcáfolták ezt az állítását. A rendőrség folyamatba tette az eljárást.

* **Megőrült munkás.** Tegnap délután Szabó Zsigmond vasúti munkás hirtelen dühöngeni kezdett, téglavető-utcai lakásán. A mentők bevitték az elmekórházba.

* **Az aradi üzletvezetőség megcsonkítása ellen.** Arad város törvényhatósága legutóbbi közgyűlésén megbizta Varjassy Lajos polgármestert, hogy intézzen feliratot a kereskedelmi miniszterhez és a város nevében tiltakozzék az ellen, hogy az aradi üzletvezetőség területének nagyrészt a nagyváradai üzletvezetőséghez csatolják. A polgármester most terjesztette fel a feliratot, amelyben elsősorban megállapítja, hogy az aradi üzletvezetőség, melynek vonalai 1912. évben még 2200 kilométerre terjedtek, alig két év alatt elvesztette területének nagyrésztét és most s nagyváradai üzletvezetőség létesítésével, 1070 kilométerre terjedő vonalaival a legkisebb üzletvezetőség lesz az országban.

* **Minden ifju tengerész suhanc akar lenni.** Néhány nappal ezelőtt a helybeli lapokban megjelent egy felhívás, amelyben kitűnő kenyérkereseti forrásra figyelmeztetik a fiatalembereket. A felhívásban arról volt szó, hogy a tengerészalstiszti iskolába 14-16 éves fiukat vesznek fel, akikből a két évi kurzus után azonnal altisztek lesznek. A felhívás végén még oda volt biggyesztve, hogy tekintettel a különböző pályák tulszofaltságára a tengerész altiszti ál-

járás kitűnő megélhetést fog biztosítani. A felhívásnak meglepő eredménye lett. Az egyes ügyosztályokat valósággal ellepik a jelentkezők. Kemény L. Ignác szobájában tegnap harminc különböző foglalkozású fiatal ember jelent meg, erkölcsi és illetőségi bizonyítványt kértek, mert hajósuhancok akarnak lenni. Diákok, lakatossegédek, pincérek, mind-mind hajósuhanc akar lenni. Némelyek egyszerűen ott hagyták az iskolát és kijelentették, hogy mindenáron a tengerre mennek. Ha ez így megy, Nagyváradról 180-200 hajósuhanc kerül ki. És mi lesz a többi városban?

* **Róm. kath. vallásu, jóra való, ügyes szabó ifju, vagy nőtlen ember kapusnak felvétetik** a papnevelő intézetben. Jelentkezés március 22-én, vasárnap délelőtt az aligazgatónál.

* **Ingatlan eladás.** Nagyteleky-utca 31. szám alatti ingatlanunk (lakóház nagy telekkel) jutányos áron azonnal eladó. Részletes feltételek megtudhatók Kossuth-utca 3. szám alatti irodánkban. Hungária cipőgyár r.t.

* **A Korona kávéházban minden este Koczka József igazgatása alatt jól szervezett daltársulat működik.** A kitűnő műsorból kiemelkednek *Kövári Böske* chanzonette számai, s *Balla Teresi* és *Kovács Mancsi* szóló számai. Állandó siker kíséri azonkívül *Köszegi Ferkó* bariton énekes felléptét, aki a magyar népdalok országoshírű interpretálója. A számokat a bácskai híres tamburazenekar kíséri.

* **Eladó házak.** Sal Ferenc-utca 13. szám alatti ház, 6350 négyzetméter telek, mely a Páris-patak beholtzása folytán nagy utcai frontot nyer és így nagy haszonnal keesegtető biztos jövővel bír, 7 lakással, nagy kert és gyümölcsösssel, továbbá Ritoók Zsigmond-utca 21. szám alatti két ház, jutányos árak és kedvező fizetési feltételek mellett, szabad kézből eladók. Biharmegyei Takarékpénztár.

x **Párisi modelkalapokat feltűnő olcsó árban** szerezhetnek be a t. hölgyek *Ujhelyi Rózánál*, Rimanóczy-utca, Royal-kávéházzal szemben, nagy választék *graszkalapokban és fátolokban*. Alakítások eredeti modellek szerint pedánsan készülnek.

x **FELHIVJUK** a nagyérdemű hölgyközönség szives figyelmét a most megnyitott **Rácz és Vass** női divatszalonban készülő eredeti angol kosztüm és felöltőkre. Mérsékelt árak. Nagy Sándor-u. 17.

Hallatlan olcsóság! Férfi kalapok, sapkák, sétabotok, esernyők, férfi és női ingek, nyakkendők, harisnyák, kézimunkák, chlott és diszkötények, ridikülök. *Csipkék, himzések és szallagok* óriási választékban, alkalmi árakban Szt. László-téren Sas-palotában (volt Radó-féle helyiség) *Klein Vilmos* és *Társas* cégnél.

x **Női finom párthi fél cipők** K 5, női finom chevró v. bokszt fél cipők K 6, női finom amerikai fél cipők K 7, női finom bársony fél cipők K 8, női finom bagarie fél cipők K 10, férfi chevró v. bokszt cipők K 8, férfi amerikai cipők K 10 férfi divatos kalapok 3 koronától kezdve. Fehérneműek és uridivat cikkek legolcsóbb bevásárlási forrása **Fekete Jenőnél** Szt. János-utca Kispipa mellett.

x **Tölgyszőlőkaró** hegyezett, hasított 2 méter és 1 méter 60 cm. hosszúságban Bihardobrosd állomáson, legelább egy waggonrakomány (cca 4000 drb.) megrendelhető a Polgári Takarékpénztár r. t.-nél Nagyváradon Kossuth-utca 6. szám. Telefon szám 11-95.

x **Sal Ferencz-utca 13.** 2 udvari szoba, alkov, konyha, kamara teljesen újonnan festve és renoválva május elsejére kiadó. Értekezhetni a Biharmegyei Takarékpénztárnál.

x **ZOMBOR SANDOR** sebész-orvos műszer-kötszer és testgyenesítő gépek készítője. Nagyváradon, Nagy Sándor-utca 17. sz. alatt, ahol villanyerőre berendezett műhelyében készít mindenféle fémcsiszolást, nikkelezést és minden e szakmába vágó munkát jutányos árban.

POVAZSÁN JÓZSEF

hatóságilag engedélyezett
electrotechnikai vállalata
Nagyvárad, Bazár épület,
színház oldal.

Telefon 525.

Telefon 525.

x **Csokoládé Király Rákóczi-ut.** Fő-üzlet Kossuth-utca Sas palota. Aszódi cukorka és csokoládé különlegességei a legjobb és legolcsóbbak. Cukorka szakértők tudomására adom, hogy Kugler Gerbeaud bonbonok üzletében bontva is kaphatók budapesti árakkal. Vigyázat fő üzletem Kossuth-utca Sas palota. ajánlom a cukorka vásárló közönségnek, nézze meg 5 nagy szép kirakataimat olcsó gyári árakkal. Cikkeimben sokan utánoznak. Egyideűleg ajánlom Aszódi 8 féle zamatu pörkölt kávéimat, mely ugy izre mint zamatra utánozhatatlan. Kávé pörköldém kora reggeltől késő estig a fogyasztó közönség rendelkezésére áll. Ez új kávék, új teák megjöttek és valódi teaurumok igazán olcsón. Telefon számok 635, 610

* **Eladó ház.** Schlauch-tér 12. sz. ház eladó. Értekezhetni ugyanott.

* **Ritoók Zsigmond-utca 21. szám** alatt 5 szoba, 2 előszoba, fürdőszoba, konyha, kamara és eselédshobából álló lakás május elsejére bérbe kiadó. Jelentkezhetni a Biharmegyei Takarékpénztárnál.

x **Kiadó lakások.** Szöllős-utca 1 szám alatt két szobás lakás a hozzá tartozó mellékhelyiségekkel azonnal kiadó. — Csiz-tér 14. szám alatt két üzlethelyiség azonnal kiadó. — Kossuth-utca 2. szám alatt két üzlethelyiség azonnal kiadó. — Hattyu-utca 35. sz. alatt egy szobás lakás mellékhelyiségekkel együtt azonnal kiadó. Értekezhetni a Polgári Takarékpénztár r.-t.-nél, Kossuth-utca 6. szám.

x **Kossuth-utca 2. sz. házban** a volt Sziehta, valamint Tóth Zsigmond-féle üzlethelyiségek azonnal kiadók. — Ugyanott az emeleten egy kétszobás udvari lakás hozzátartozó mellékhelyiségekkel május 1-re kiadó. Értekezhetni a Polgári takaréknál.

Elsőrendű modern hölgyfodrászterem a

Rammingere

színházi és hölgyfodrász

szemben a színházzal

Telefon 1076.

Telefon 1076

x **Erdekében áll**, hogy megrendeléseivel felkeresse *Biró László* és *Tsa* urinői- és papi szabókat. Meglepő olcsó árak. modern szabás, elsőrendű munka Sal Ferenc-utca 17. Telefon 832 sz.

Fogak és fogsorok ugy kaucsukba mint aranyba foglalva szájpaddás nélkül, továbbá arany koronákat, csapfogakat, hidmunkákat fog és gyökér huzás és tartós fogtöméseket készít

Engel Dezső,

vissgázott fogtechnikus.

N.-Várad, Bémer-tér (Emke Kávéház felett.)

„The Roosevelt Schoe“
amerikai cipők
12.50 és 16.50 kizárólag

Reichard Dezső
cégnél

Rákóczi-ut Orsolya zárda
épületében kaphatók

**A legszebb
kézimunkák**
Tátray cégnél

Rákóczi-ut 4. Telefon 783.

Legszebb ajándék
orvosoknak és ügyvédeknek

egy zománcztábla.

Készíti

Diósy Mihály

Telefon 839. Telefon 839.

SZÍNHÁZ

Hefti műsor.

Péntek: Muzikusleány.
Szombaton: Kis király (Tompa Bélával).
Vasárnap délután: Katonadolog; este:
Nemtudomka (Operette bemutató.)

A Muzikus leány. A páratlan sikerrel lezajlott Psilander-esték után, ma pénteken a régi mederbe zökken vissza a Szigligeti-színház műsora. Ma este a Muzikus leány kerül színpadra, amelynek címszerepét Kállay Jolán betegsége miatt Görög Olga fogja játszani.

REPORTÁZ

A NAC gyűlése. A NAC választmánya ma pénteken este fél 9 órakor a Pannónia kávéház külön termében ülést tart, melyre a választmány tagjai pontos időben és teljes számban való megjelenésre ez uton is meghívottak.

Szezonnyitó football mérkőzés
Többszöri halasztás után végre vasárnap délután tartja a NAC szezonnyitó mérkőzését. Ezúttal második tavaszi bajnoki mérkőzését tartja a NAC az e napra kisorsolt ellenfelével, az Egyetértés csapatával. Az Egyetértés hetek óta erős tréninggel készül

a vasárnapi találkozóra, hogy méltó ellenfele lehessen a bajnok-csapatunknak. A bajnoki mérkőzés délután fél négy órakor lesz. Előzőleg a második csapatok mérkőznek és mezei futóverseny lesz.

TÁVIRATOK

A német császár Bécsben.

Bécs, márc. 19.

Vilmos császár március 23-án néhány órára Bécsbe érkezik, hogy mint minden évben, az idén is meglátogassa királyunkat. A császár 23-án délelőtt tizenegy órakor érkezik meg a penzinger pályaudvaron. Itt vagy a király személyesen fogja várni, vagy pedig egy királyi hereeggel képviselteti magát.

Véres szerelmi dráma.

Kecskemét, márc. 19.

Máté László jegyző az egyik szállodában agyonlőtte Hütner Erzsébet felírónőt, azután öngyilkos lett. Mind a ketten meghaltak. Máthé levélben bejelentette szüleinek az öngyilkosságot, akik a rendőrséghez fordultak segítségért. Deák János detektív ment el a szállóba, de már csak a két hullát találta a szobában. A revolvert elakarta vinni a titkos rendőr, de amikor zsebébe csuszította elsült és súlyosan megsebesítette az altestét.

A sorozások ideje.

Bécs, márc. 19.

A Reichsrat ma elfogadta a véderő javaslatot. A szentesítés után a törvény szerint hamar kiírják a sorozásokat s mint hírlik, április 20-ika után megtartják mindenütt.

58 ember a tengerbe fullt.

Venecia, márc. 19.

Tegnap fél hatkor egy Santa-Elisabetta nevű motorosnak tartott Venecia felé. A motorban 80 ember ült. A csónak összeütközött egy torpedóval és ketté vált. A 80 ember közül csak 22 menekült meg. Ötvennyolc a tengerbe fullt.

Kihurcolt hírlapiró.

Budapest, márc. 19.

(Saját tud.) A képviselőház öszszeférhetetlenségi bizottsága ma akarta tárgyalni Persian Adám hírlapiró bejelentése alapján Hegedüs Loránd ügyét. Az elnök többszöri figyelmeztetése után Persian nem hallgatott el, mire az elnök a makkas hírlapirót parlamentörökkel kivitette a teremből. Az ügy tárgyalását felfüggesztették.

A szerkesztésért felelős:

Dr. KRUGER ALADAR.

KÖZGAZDASÁG

Gazdasági előadás. Székács Elemér ur, a gróf Berthold Lipótné-féle uradalmak jószágfelügyelője folyó hó 21-én délután 4 órakor, egyesületünk székházában (Bunyitayliget) szakszerű előadást fog tartani „A magyar buza nemesítésének kérdéséről, különös tekintettel az alföldi viszonyokra”. Felhívjuk ezen nagyérdéki és közhasznú előadásra egyesületünk tisztelt tagjainak, a gazdaköröknek és az érdeklődőknek szíves figyelmét. Biharmegyei Gazdasági Egyesület.

A Biharmegyei Gazdasági Egyesület által folyó évi március 22-én rendezendő *tenyészsertés-kiállítás és vásárra* már megtörténtek a bejelentések. Összesen 251 darab sertést jelentettek be a kiállításra a következők: Tardy György B.-Ujfalu, Schwarz Gyula Körösszakáll, gróf Tisza Kálmán Csegöd, Szunyogh Gáspár Esztár, özv. gróf Wenkheim Frigyesné Békés, Neufeld Lipót Pa-Benke, Werthemstein Alfréd Csételek, gróf Blankenstein Pál Füzegyarmat, Grósz Zsigmond Hosszuhát, gróf Berthold Lipótné Nagyszénás, Lovassy Ferenc Feketebátor, gróf Stubenberg József Érmihályfalva.

Gabona üzlet.

Buza áprilisra	— — —	12.36
Buza májusra	— — —	12.28
Buza októberre	— — —	11.18
Rozs áprilisra	— — —	9.51
Rozs októberre	— — —	8.60
Zab áprilisra	— — —	7.54
Zab októberre	— — —	7.74
Tengeri májusra	— — —	6.68

Budapesti értéktőzsde.

Magyar hitelrészvény	—	845.50
Osztrák hitelrészvény	—	638.—
4%-os koronajárjék	—	82.65
Osztr. magy. államv.	—	712.50
Jelzálogbank	—	445.—
Leszámitoló és pénzváltó	—	511.—
Hazai bank	—	281.—
Magyar bank	—	533.50
Keresk. bank	—	3655.—
Rimamurányi	—	663.75
Salgótarjáni kőszén	—	726.—
M. Alt. Kőszénbánya	—	1062.—
Közuti vasut	—	629.—
Városi villamos	—	330.50
Adria	—	619.50
Atlantika	—	—

Csemegemézet

öt Kgrammos csinos postadobozokban 8 korona 50 fill.-ért bárhova bérmentve szállít utánvétellel

**Balatonvidéki Méz kiviteli
Vállalat Balatonfőkajár.**

Főképvisezőnk Nagyvárad és vidékére BIRÓ JÓZSEF ur, ki nagyobb rendeléseket a lehető legjutányosabb árban számítva felvesz.

Ha nincs meglegedve szabójával, mert drága vagy rossz szelű szövet vagy nem pontos, szóval bármi okból. Keresse fel **DARABONT GY. és TÁRSA** uriszabó céget Szilágyi Dezső-u. 6. (Sonnenfeld-palota) és meglepi Önt az ottani sok olcsó, kifogástalan kiszolgálás. Alkalmi és gyászruhát 24 óra alatt. Vidékről egy beküldött öltönyről ruhat készítenek. Valódi angol szövetek.

Helyi és vidéki telefon 980.

FÁBIÁN J.

törvényszékiileg bejegyzett cég
épület- és butor-asztalos

Nagyvárad, Pereces-utca 9. szám.

Elvállal minden ezen szakmába vágó munkákat szakszerű és pontos kivitelben, úgy helyben, mint vidéken. Költségvetés díjtalanul. Szíves pártfogást kér.

Fábián J., asztalos.

Hirdetmény.

Értesítjük a t. jégfogyasztó közönséget, hogy Székely Ferencz a városi jéggyár üzletvezetője a város szolgálatából kilépett és helyette Nagyvárad város közönsége Vermes Mórt alkalmazta.

Telefon szám: 651. Telefon szám: 651.

Van szerencsénk a t. jégfogyasztó közönséget értesíteni, hogy rendes nyári üzemenket megkezdtük és házhoz szállítunk tiszta vízvezetéki vízből készült kristálytisza müjeget.

Havi bérletrendszerre előfizetéseket elfogadunk napi egész táblára és napi fél táblára.

Nagyban való vételnél kedvezményes áron szállítjuk a jeget a megrendelés helyére.

Egyszerű telefon felhívásra azonnal szállítjuk higiénikus kocsijainkon a megrendelt müjeget.

Tömeges megrendelést kér

Nagyvárad város jéggyára.

Műszaki harisnyakötőde

Nagyvárad, Nagy Sándor-u. 2.
(Ausländer férfiniszabó cég után.)

KÉSZIT új férfi fuszekliket és női harisnyákat a legdivatosabban, igen tartós kivitelben és olcsó árban. Elvállal fejleéseket s javításokat, valamint aszur- és muslin-harisnyákat, kivágott cipókhöz a legmegbízhatóbban készít. Egy próbarendelés meggyőz mindenkit a harisnyák jóságáról. Az üzlet 14 év óta áll fenn. Sok pénzt megtakarít ha harisnyáit

Lippner Márknál szerzi be.

A legmegbízhatóbb

Répa- és fűmagvak

özv. Kádár Jánosné
üzletében, Rákóczy-ut 1. sz. alatt szerezhetők be

fűszer és csemegeárúk
elsőrendű beszerzési forrása.

Eladó

1 kazal Incerna

a várostól 10 percnnyire.

Czim: a kiadóhivatalban.

A jó bornak

nem kell czégör

mondják még ma is a régi öregek! Hogy mennyire igazok van, eléggé bizonyítja

Kecskeméti István

is, a reklámra nem szorult ujonnan berendezett étterme

Nagyvárad, Teleky-u. 4. szám.

Nyitva éjjel-nappal. Kitűnő saját termései borai, **előzékeny kiszolgálás**, szolid polgári árak. **Abonementek naponta felvételre**

Dusafalva községben
mintegy 300 kis hold

legelő

bérbeadó. Értekezhetni: a

Polgári Takarékpénztár r. t.-nál
Nagyváradon. Telefon 11-95. sz.

Kevés pénzért sok mindent vásárolhat, és pedig:

női harisnyák, párja 30 fillértől, selyem harisnyáig
férfi zokni " 28 " zokniig
gyermek harisnya kötött 20 fillértől. Női férfi fehérneműek zsebkendők, ridikulók pénzserények, ernyők igen olcsó árért. Himzés valódi klópli csipkék.

Férfi gallér darabja 10 fillér,

csak míg a készlet tart. Vidéki rendelések utánvétel, viszont eladóknak engedmény, meg nem felelőért a pénzt visszaadjuk.

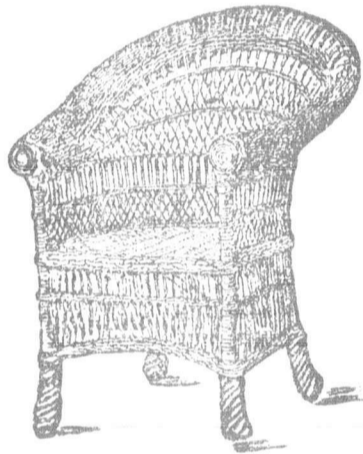
Klein Sándor és Társa
Rákóczi-ut 14.

Husvétii
parfümök 20 fillértől a legfinomabbig.

Simon Lajos

kosárfonodája

Vízvezeték-utca 37. szám alatt.

Utazó
és ruhás

kosarak
raktáron
vannak.

ELVÁLLAL: mindennemű ezen szakmába vágó munkát fennott butorokat bármiféle kivitelben méltányos árakban számítok.

Új dolog.

Oltott zsákmész
poralakban.

Szuperfoszfát Mütrágya legolcsóbb
Fedéllemez, Cement árban.

Kondor Dezső Nagyvárad
Nagypiacz-tér 1. Telefon 9-69.

Standary György

kocsigyáros, volt es.
és kir. gyógykovács,

Lakatos-utca 10. szám.

Telefon: 366

Kész új kocsik és átalakítottak mindig nagy választékban kaphatók. Kívánatra rajzok után is készítenek a legmodernebb kivitelben.

